

What's in a (cépage) name?

Naar aanleiding van onze Elzas proefavond op 23/01/2009 wil ik hierbij graag volgende anekdote kwijt:

Op terugreis van onze vakantie in Italië hadden we besloten een dagje te verpozen in de Elzas op zondag 31 augustus. Het waren trouwens wijnfeesten in Eguisheim. Moest u volgende jaren rond die periode in de buurt zijn: dat is écht een aanrader. Al moet u er dan wel op letten op de zondag van het feestweekend te gaan, en niet op zaterdag, want op zaterdag komt het merendeel van het publiek blijkbaar recht uit een rockfestival en is de ambiance navenant. Op zondag daarentegen neemt de gemiddelde leeftijd van het publiek respectabeler vormen aan zodat men van de wijn en de folklore van Eguisheim en omstreken tenminste rustig en op gepaste wijze kan genieten.

Op één van de ontelbare wijnstandjes besloten wij nogmaals een glaasje te proeven. Op het bord van beschikbare wijntjes zagen we "Klevener Pinot Blanc". Geïntrigeerd door deze naam vroeg ik de juf achter de toog wat dat betekende, maar ze wees me door naar de producent van het stuff, Dhr. Michel Stoepfer, die daar zijn (zoveelste?) glaasje stond te drinken.

Dat is heel simpel zei hij: ge moet het onderscheid kennen tussen Clevener (met C) en Klevener (met K). Clevener is eigenlijk een sub-ras van de Pinot Blanc, zoals de Auxerrois, en de xxx, en de yyy (namen die ik nooit gehoord heb: ik kan ze hier niet meer herhalen). De Klevener (met K) daarentegen noemt eigenlijk Klevener de Heiligenstein, en is iets heel apart. Ik antwoordde: reden te meer, waarom staat daar dan op uw plaatje Klevener Pinot Blanc met K. Oei, zei hij, ik ben misschien mis, die van Heiligenstein is met dan met C...

Maar, drong ik aan, hoor ik u daar ook zeggen dat Auxerrois en Pinot Blanc hetzelfde is? Natuurlijk zei hij, Auxerrois dat is de beste soort Pinot Blanc. Wij hebben zijn "Klevener Pinot Blanc" opgedronken, en we hebben ons omgedraaid om te genieten van een volksdansje gebracht - zomaar op straat - door één van de vele folkloristische groepen.

Later waren we bij Emile Beyer, waar we met Christian Beyer himself hebben gesproken. Die man was voorzitter van het organisatiecomité van de feesten, en ik dacht dat hij – ook gelet op de reputatie van het huis – mij de juiste uitleg van het C-K-levener Pinot Blanc enigma zou kunnen geven. Heel simpel zei hij: je moet alleen onderscheid maken tussen Clevener en Klevener. Clevener, dat is Pinot Blanc. En Klevener de Heiligenstein, dat is een apart druivenras uit de Elzas. Klonk vrij overtuigend, maar toch...

Terug thuis, natuurlijk Google gaan raadplegen: Klevener, Clevener, Pinot blanc, Heiligenstein, Auxerrois, ... dagen lectuur heb je daar aan. En je vindt heel intrigerende en verwarrende dingen, zoals:

*The Baden vineyard of Durbach claims its own type of Red Traminer called **Durbacher Clevner** (not to be confused with "Klevner", an Austrian synonym for Pinot Blanc)*

Beim im Elsass unter dem Namen Klevener de Heiligenstein vermarkteten Wein handelt es sich um ein Produkt der Rebsorte Savagnin Blanc

Le Klevener de Heiligenstein, également connu sous le nom de Traminer, ou de Savagnin Rose. Mais quel est donc ce cépage, que vous ne trouverez qu'à Heiligenstein ? le Klevener de Heiligenstein est un savagnin rose, proche parent du savagnin blanc du Jura (connu essentiellement pour la production du vin jaune), et lointain cousin des Traminers et même du gewurztraminer. Le Traminer est originaire, comme son nom l'indique, de la commune de Tramin (Termeno) dans le Tyrol italien.

Voelt iemand zich geroepen om eens orde op zaken te stellen en die namen van wijnrassen eens hun welverdiende plaats en uitleg te geven. Boeiende bezigheid voor elke oenofiel... Het dringt niet, maar op de proefavond van 23 januari 2009 zouden we toch graag weten wat we drinken als we Pinot Blanc, Clevener of Klevener of Auxerrois voorgeschoteld krijgen. En we zetten het ook graag op onze website.

* * * * *

Verschillende wijnvrienden verleenden hun medewerking om het Klevener-geheim te ontsluiëren en gingen op zoek naar de juiste verklaring. Eric Merny speelde de vraag gewoon door aan het Syndicat des vigneronns indépendants d'Alsace. Hieronder leest u de antwoorden die wij ontvingen, waarvoor onze oprechte dank.

MICHEL DE WITTE:

Volgens de Dictionnaire des cépages van Pierre Galet wordt de Savagnin rose eveneens genaamd: Heiligensteiner Klevener of Heiligensteiner Clevener in Elzas en Duitsland. Dus zowel de K als de C wordt gebruikt.

Anderzijds wordt dit druivenras ook nog Traminer genaamd in vele meer oostwaarts gelegen landen (Duitsland, Oostenrijk, Hongarije, ex-Yougaslavië, Hongarije, Slavakije, Tchechië, Rusland)

Om het nog wat ingewikkelder te maken wordt het woord Klevner, Weiss Clevner, Klawner en Clävner, in de Elzas ook gebruikt om het druivenras Chardonnay te benoemen.

Pinot blanc wordt ook in de Elzas als Weiss Klevner geciteerd. Puillat maakt daarbij nog een onderscheid tussen Pinot Blanc Vrai en Pinot Blanc Chardonnay (of Chardonnay "tout court") wat de hierboven vermelde verwarring kan uitleggen.

En als toemaatje wordt het woord Klevner, Klevinger en Blauer Klevner in Duitstalig Zwitserland gebruikt als synoniem van de Pinot Noir!!!!

Het lijkt er dus op dat de discussie niet over K of C dient te gaan maar eerder over Savagnin, Pinot Blanc, Pinot noir.

Auxerrois lijkt niet in dit rijtje te passen niettegenstaande hij zou aanleunen bij de Chardonnay (daar is hij weer !)

ERIK DE SCHEPPER:

In résumé : verschillende betekenissen al naargelang de streek/ land.

Om te beginnen : Clevner bestaat reeds in de 16e eeuw als een verzamelnaam in de Elzas voor alle Pinots (blanc en noir). De Pinot Blanc werd en wordt er gemengd met de iets ervan verschillende Auxerrois. Deze blend komt op de markt als Pinot Blanc , Clevner of Klevner.

De Pinot Blanc heeft verschillende synoniemen waarvan in Duitsland Weisser Klevner, Clevner en Clävner.

De Pinot Noir in de wijngaarden rond Zurich levert een wijn die in de stad als “Klevner” wordt gewaardeerd. In Duitsland wordt de Pinot Noir ook Blauer Klevner, in Zwitserland Klevner of Cortaillod genoemd.

Zelfs de Gewurztraminer heeft synoniemen en wat denk je wel: in Duitsland: Clevner , Klavner en in de Elzas: Rotlevner

Wat nu de Clevner d'Heiligenstein (in het Frans met C) of Heiligsteiner Klevner (K in het Duits) betreft: dit is een wijn afkomstig van 4 dorpen (Heiligenstein, Gertwiller, Goxviller en Obernai) gemaakt uit de rose vorm van de Savagnin (beter gekend in de Jura): de Savagnin rosé die dus vaak Clevner d'Heiligenstein of Heiligsteiner Klevner genoemd wordt. Eigenlijk is dit een variëteit van de niet-aromatische Gewurztraminer: gewoon Traminer (in Duitsland) of Savagnin rosé (Frankrijk) genoemd.

LUC NEVEN:

Dit is inderdaad een discussiepunt en volgens mij heeft het niets te maken met de 'C' of de 'K', maar wel met de schrijfwijze met of zonder 'E' van de verschillende druivesoorten, nl de 'Klevner' en de 'Klevener';

Daar dit item een heikel punt was van onze lesgever E. Mechelmans (Oenoloog) ben ik daarvoor mijn cursus 'Maître Sommelier des Vins de France 2005-2005' terug gaan controleren. Hierin vind ik dus de volgende beschrijvingen:

Pinot Blanc: synoniem = KLEVNER (zonder E tussen de V en de N).

De Auxerrois zou een 'neef' zijn van de Pinot Blanc, maar met een bredere structuur.

De AOC Klevener de Heiligenstein (Bas-Rhin) heeft inderdaad als synoniem Savignin Rose of Traminer en is dus een aparte AOC.

In de hoop dat dit verdere reacties loswekt en dan zal blijken of de 'E' het inderdaad haalt op de 'C' zal wel blijken, groet ik jullie vriendelijk

OLAF LEENDERS:

Klevner maar ook Clevner zijn beide synoniemen voor Pinot Blanc.

Alhoewel Auxerrois in veel boeken tot de familie pinot blanc gerekend wordt (ze lijken immers als twee druppels water op elkaar) heeft DNA onderzoek aangetoond dat het een zelfstandig druivenras is. Om het wat ingewikkelder te maken, de synoniemen voor Auxerrois zijn: pinot auxerrois en auxerrois blanc.

Her druivenras Klevener (Germaanse benaming voor Traminer) is zoals Luc al aangaf verwant aan het ras savagnin rose en mag maar in 5 gemeenten in de Elzas gebruikt worden (Heiligenstein, Gertwiller, Goxviller, Bourghheim en Obernai). Het is een soort niet aromatische gewürztraminer. Blijkbaar moet dit druivenras verdwijnen uit de Elzas en in 2021 moeten alle wijnstokken gerooid zijn.

Er zijn in de Elzas maar drie AOC's: Alsace (of Vin d'Alsace), Alsace Grand Cru en Crémant d'Alsace. De AOC Klevener de Heiligenstein bestaat dus niet. De wijnen gemaakt van Klevener kunnen volgens de INAO de AOC Alsace of Vin d'Alsace gebruiken en mogen er wel de "denomination" Klevener de Heiligenstein aan toe voegen.

SYNDICAT DES VIGNERONS INDÉPENDANTS D'ALSACE

Le Pinot Blanc a longtemps été un cépage peu connu hors de l'Alsace et devient de plus en plus populaire par son côté très convivial. On distingue 2 cépages voisins du Pinot Blanc:

- le **Pinot d'Alsace**, dit **Pinot Vrai**, avec une meilleure acidité naturelle, qui donne surtout le fruité et la finesse du vin
- le **Pinot Auxerrois**, plus alcoolisé et chargé en sucre naturel, qui donne la puissance. Il est d'un jaune plus doré, est un peu plus mou et dégage parfois une légère amertume.

Le Klevner est une ancienne appellation (relativement peu utilisée de nos jours alors qu'elle le fut d'avantage au début du siècle en Alsace) du Pinot Blanc. A ne pas confondre avec le

"Klevner d'Heiligenstein" (*geen "e" tussen v en n*) dans le Bas-Rhin qui est un croisement de cépages, avec des arômes masqués et discrets de gewurztraminer.

Le Klevener (*Hier schreef hij wel een "e" tussen v en n*) est le synonyme du cépage Savagnin Rose qui est la forme rose et non aromatique du Savagnin blanc B (Catalogue des variétés et clones de vigne cultivés en France / ENTAV, INRA, ENSAM, ONIVINS).

Selon Pierre Galet (Cépages et vignobles de France), le savagnin est identique au Traminer qui, jusqu'à la fin du XIXe siècle, était largement présent en Alsace sur l'ensemble du vignoble. Vers 1850, il a été supplanté par le Gewurztraminer, qui est considéré comme la forme rose aromatique du Savagnin (ou Traminer), sauf dans le secteur de Heiligenstein.

Ainsi, dès le 30 juin 1971, un décret définit l'appellation "Klevener de Heiligenstein". Ce décret est complété par celui du 4 février 1997 qui fixe l'aire de production. Ainsi, seuls ont droit à l'appellation d'origine contrôlée "Vin d'Alsace" ou "Alsace" suivie des mots "Klevener de Heiligenstein" les vins issus du cépage savagnin-rose produits dans l'aire délimitée par parcelles ou parties de parcelles à l'intérieur des communes de Bourgheim, Gertwiller, Goxwiller, Heiligenstein et Obernai.

Le Klevener de Heiligenstein est un savagnin rose, proche parent du savagnin blanc du Jura (connu essentiellement pour la production du vin jaune), et lointain cousin des Traminers et même du gewurztraminer.

Il ne s'identifie en aucun cas aux pinots blancs étiquetés « klevner », « clevener », ou « clevner », même si, au Moyen-Age, ce terme désignait dans les trois cas, un « vin de qualité » ou « meilleur que l'ordinaire ». Le Klevener est mentionné pour la première fois à Heiligenstein en 1716.

SAMENVATTING

Klevener de Heiligenstein (of Heiligensteiner Klevener)

Het antwoord van de *Syndicat des vignerons indépendants d'Alsace* vermeld 2 decreten die deze benaming dus duidelijk omschrijven. We nemen aan dat één of andere Franstalige het wel eens met en C zal schrijven, en dat – zoals we in het antwoord van de *Syndicat* ook kunnen merken – de "e" tussen v en n wel eens vergeten kan worden.

Auxerrois

Wordt vaak beschouwd als verwant tot Pinot Blanc familie, maar zou volgens DNA onderzoek een zelfstandig druivenras zijn.

Klevner, Clevener, Clevner, ... (maar zonder "Heiligenstein")

Wat hebben we hierover geleerd? We zetten het op een rijtje:

- Klevner, maar ook Clevner, zijn beide synoniemen voor Pinot Blanc
- Klevner, Weiss Clevner, Klawner en Clävner: in de Elzas ook gebruikt om Chardonnay te benoemen
- Ook Weiss Klevner wordt in Elzas gebruikt voor Pinot Blanc
- Klevner, Klevinger en Blauer Klevner worden in Duitsland voor Pinot Noir gebruikt
- Clevner en Klavner worden in Duitsland als synoniemen van Gewürztraminer gebruikt en nog meer van dat fraais.

Wij besluiten dat de varianten van "Klevener" in verschillende wijnstreken gebruikt worden om totaal verschillende dingen te beduiden, maar dat het geen officiële benaming is die naar één welbepaald druivenras verwijst. Het plaatje met "*Klevener Pinot Blanc*" dat we in Eguisheim zagen zullen we dus maar beschouwen als een dichterlijke vrijheid van de wijnboer in een poging om zijn wijntje boven de status van de banale *Pinot Blanc* te verheffen.

Jaco Vankelecom
